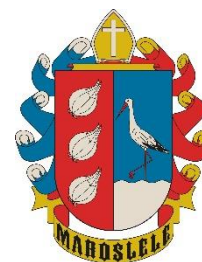

MAROSLELE

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
2. Bemutató 5
3. Örökségünk – Természeti értékek 7
4. Építészeti útmutató, ajánlások 10

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Terepalakítás

Színek

Kerítések

Kertek

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzésre

Részletek

5. Mai példák 24
6. Utcák, terek 25
7. Hirdetések, reklámtáblák 26
8. Impresszum 27

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblematikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel. A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendőek a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány. Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

BEMUTATÁS

Maroslele az Alföld délkeleti részén a Tisza és a Maros között helyezkedik el. Csongrád megyei település két város között, Makótól 10 km- re, Hódmezővásárhelytől 18 km- re található.

A falu első okleveles említése 1214-ből származik. A középkori Leléről egyetlen ábrázolás maradt fenn, mégpedig Lázár deák térképén (1521 körül). Lele 1872 után vált jogi értelemben községgé. Maroslele egész területe ellátott vízvezeték, gázvezeték, telefon és villamos hálózattal. Az önkormányzat tervei között szerepelnek olyan fejlesztési beruházások, amelyek elsősorban az oktatási és nevelési, a vállalkozói, innovációs, kulturális, sport és szabadidő, valamint a település megújulását célozzák meg. A lakosság megélhetését a mezőgazdaságból és a környező városok munka lehetőségeiből biztosítja.

A mezőgazdaságban termesztett növények között kiemelkedő a fokhagyma termesztése, a község környezetében található termőföldek az egyik legjobb fokhagymatermő területek.

A falu főterén található a Római katolikus templom, mely 1902-ben épült Dessewffy Sándor püspök adományából. A templom oldalán található az I. és II. világháború hőseit megőrkítő emléktábla. Az I. világháborús emléktáblát 1929-ben helyezték el.

1931 – ben a falu lakosságának vízellátása érdekében a főtéren kutat fúrtak, melyet a Hősök kútjának neveztek el. Mára a kút már csak látványosság, a víz elapadt.

A község gazdag Helytörténeti Gyűjteménnyel rendelkezik.

A lakosság közművelődését szolgálja a közel 10 ezer kötetes könyvtár, és annak mediterrán hangulatú udvara. Az internet hozzáférés mellett rendszeresen szolgál kiállítások, kulturális, közéleti rendezvények, valamint történelmi, kutató és szakmai előadások helyszínéül.

Korszerű számítástechnikai és irodatechnikai berendezésekkel áll rendelkezésre a helyi TELEHÁZ, amely várja az információ iránt érdeklődőket.

Az évente megrendezésre kerülő programok a környező településekről is ide vonza a látogatókat. Népszerűek a LELEI NAPOK és a Mária naphoz kapcsolódó búcsú. Az önkormányzat tervei között szerepel új nagyszabású kulturális programok megvalósítása, melynek egyik részeként rock zenei koncertsorozatot indított útjára.

Év közben többször kerülnek megrendezésre sport események, kupák, ahol szintén több település vesz részt. A Maros folyó ártere a Körös-Maros Nemzeti Park természetvédelmi területéhez tartozik, itt a túrázni vágyók a kellemes környezetet és a jó levegőt élvezhetik.

Csongrád megye területén jelenleg 405 műemléket, 2 műemléki jelentőségű területet (MJT) (Szeged Belvárosa, Csongrád Belvárosa) és 13 ideiglenes műemlék ingatlant tart nyilván a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal. A települések műemlékállományát tekintve Szeged kiemelkedik, számtalan lakóház, palota, templom, kolostor és többek között a vasútállomás épülete tartozik műemléki védelem alá. Csongrádon számos népi műemlék található. Belterületen halászházak, külterületen tanyák. Műemléki védelem alatt áll a római katolikus templom és egy külterületi szobor is. Hódmezővásárhelyen is számos műemléket találunk, többek között templomokat, magtárat, szatócsházat, kaszinót, tájházat, ártézi kutat és a kézműipari hagyományokhoz hűen régi fazekasházakat. Külterületen tanyát, szélmalmot és iskolaépületeket. Kiszomboron középkori kerektemplomot, kastélyt, magtárakat és kúriákat találunk műemléki oltalom alatt. Makón városháza, a megyeháza, egy szálló és számos templom került védelem alá. Szegváron falumúzeum, a megyeháza, a Nepomuki Szent János-szobor és a r. k. templom. Szentesen többek között múzeum, levéltár, téglagyár, szálló, plébánia és templomok védettek. A műemlékek túlnyomó többsége az előbb felsorolt és röviden jellemzett településeken található. A többi kistelepülésen elszórtan jelen van egy-egy műemlékként nyilvántartott régi tanya, malom, magtár, kastély, szobor, iskola vagy a községi templom. A megyében számos fiatalnak mondható település van, ezek a múlt század közepén, egykori tanyaközpontokból alakultak ki és elvértve találunk bennük műemléki jelentőségű épületet vagy területet.

ÖRÖKSÉGÜNK

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. Csongrád megye építészeti örökségére jellemző, hogy falvainak többsége csupán néhány utcával rendelkező település volt.

A falvak jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. A templomok, vallási épületek szinte minden településen megtalálhatók. A kúriák, kastélyok az egykori tehetősebb réteg lakóhelyeiként szolgáltak. Ezek gyakran a történelmi faluközpontban állnak, az utcaszerkezet meghatározóiként is felismerhetők. Máskor éppen elkülönülnek a faluközponttól, ekkor viszont a táji értékek meghatározói.

A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre. A hosszanti telkek őrzik a megye legrégebben fennmaradt lakóházait. A népies elemeket ötvöző épületek igen változatos formában épültek. Az adott településre jellemző tornáckialakítások, tetőformák adják meg a falvak egyediségét, a településkép meghatározói. A természetes anyagok voltak meghatározók népi építészetünkben.

Törvényszerűnek mondható, hogy minél közelebb kerülünk a XX. század fordulójához, illetve a jelenhez, annál több előkészített, megmunkált, iparilag előállított anyag jelenik meg a falvak népi építészetében. A faragott kő, a vályog, a nyers- illetve az égetett téglá, később a salaktégla, a tetőfedő cserép és pala felhasználási arányainak növekedése a népi építészetben összefüggött a specializált iparok, foglalkozások és ipari létesítmények (mész-, tégláégető) elterjedésével.

Valaha a paraszti porta szerves részét képezték a gazdasági épületek, ólak, tárolók egyaránt, az önellátó paraszti életforma lételemei voltak. A megyében is igen erőteljes a szocialista kollektivizálás, a termelőszövetkezetek megjelenése viszont igen hátrányosan érintette a gazdasági épületeket. Az addig önellátó parasztok bérmunkássá váltak, így a melléképületek többnyire értelmüket veszítették. Az emberek a használaton kívüli építmények nagy részét elbontották, vagy idővel összedőltek. Ezért a napjainkban még ép paraszti porták igen nagy építészeti értékkel bírnak.

Örökségi szempontból ugyan nem említhetők, ugyanakkor a megye településképét erősen formálták a szocialista kockaházak. Ezek jelenléte az ipari területek közelében még jelentősebb volt. A mintaterv alapján készült házak a népi építészeti elhagyásával épültek, más szobaelosztással, az új igényeknek megfelelően.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A megye természeti környezetének meghatározói a Tisza és a hozzá kapcsolódó folyók, a holtágak, és a védett területek, továbbá a ligeterdők, a puszták, a kunhalmok, a tanyavilág, a szikes gyepek, mind jelentős tájképi értékkel bírnak. Ezek egyrészt lehetőséget adnak a zöldhálózat-rendszerek kialakítására, másrészt rekreációs potenciált is képviselnek. A természetes vegetáció több megmaradt foltjának biztosítanak védelmet a különböző szintű védett területek. A Duna-Tisza köze homokvidékén a homoki erdők, gyepek és buckaközi lápok között az egykori pusztákból tanyás falvak és kisvárosok fejlődtek, az Árpád-kori gyökerekkel büszkélkedő tiszántúli települések határában szikes és löszgyepek, tavak, mocsarak maradtak meg, az ősidőktől lakott városiasodott folyó menti területek ártéri galériaerdeiben gazdag élővilágú holtágak találhatók.

Az érzékeny területek kijelöléséről szóló rendelet Csongrád megye 6 térsége közül a Szegedi kistérség kivételével mindegyik kistérséget érinti. A megye 60 települése közül 20 helység kiemelten fontos érzékeny területen fekszik, 4 helység fontos érzékeny terület besorolás alá esik. Az 5 érintett kistérség 28.029,2 ha természetvédelmi területtel rendelkezik, melyből 8.132 ha nemzeti park, 17.287,2 ha tájvédelmi körzet, 654 ha természetvédelmi terület és 1.956 ha helyi jelentőségű védett terület besorolás alá esik. A megye területe teljes egészében a Körös-Maros Nemzeti Park igazgatása alá tartozik.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

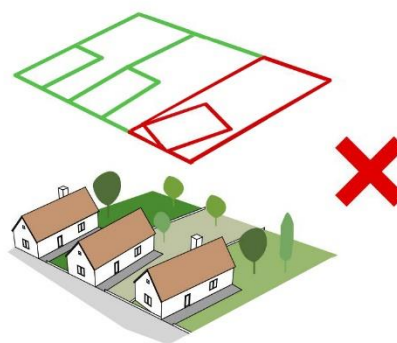
TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a telken belüli elhelyezkedés pedig az utcára merőleges rendszerű.

Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, indokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak nagy része utcavonalas beépítéssel kerültek kialakításra, de vannak előkertes épületek is. A kialakult építési sávától eltérni új építés esetén nem javasolt, mivel az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

Kerülendő a meglévő beépítési vonaltól hátrahúzni új telepítésű lakóházat.

A képen egy tanácsos utcavonalas beépítés látható.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A sematikus ábrán, illetve fényképeken példa a településen javasolt épületmagasság illeszkedésére.

TETŐFORMA

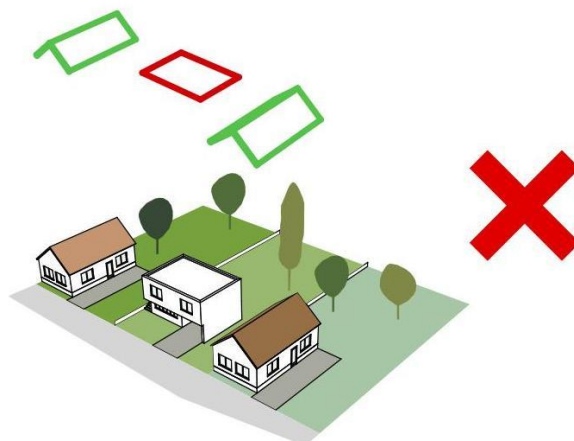
A településre leginkább jellemző tetőforma a nyeregtető, de előfordul kontytető és csonka kontytető is. A felsorolt formák javasoltak új épületek építése esetén, hogy azok környezetükhöz illeszkedve szülessenek meg.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület, hanem csak a szomszédosra hasonló.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

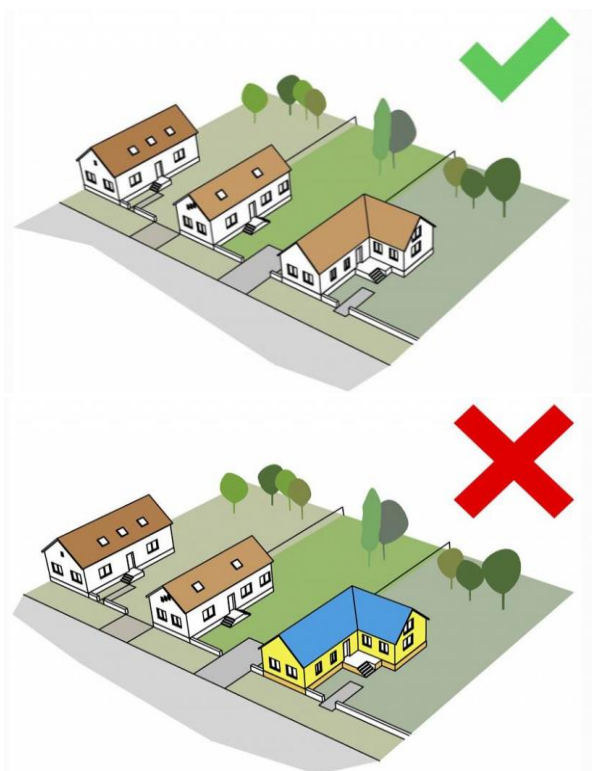

A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem illeszkedő tetőformájú épültre.

A lenti kép a településre jellemző tetőformára mutat példát.

SZÍNEK

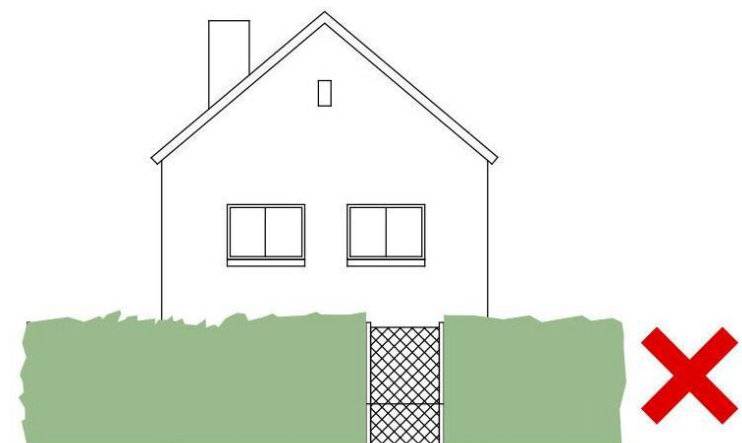
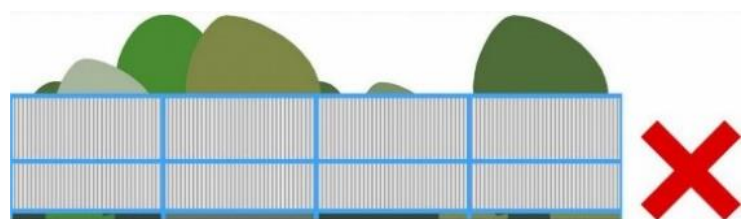
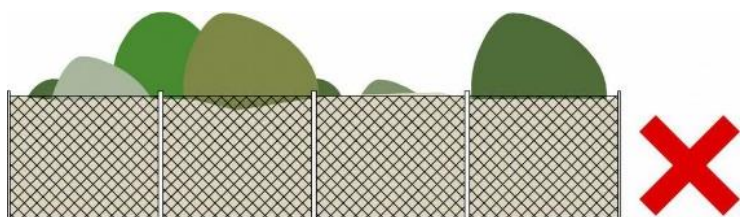
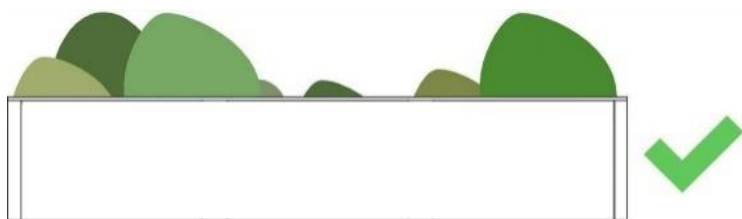
A településen a fehér vagy világos „földszínek” a jellemzőek. A természetes anyag- és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példák megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek és fehér használata, sötét színű faablakokkal.

A képen egy javasolt kialakítású kerítés-kapu látható.

KERÍTÉSEK

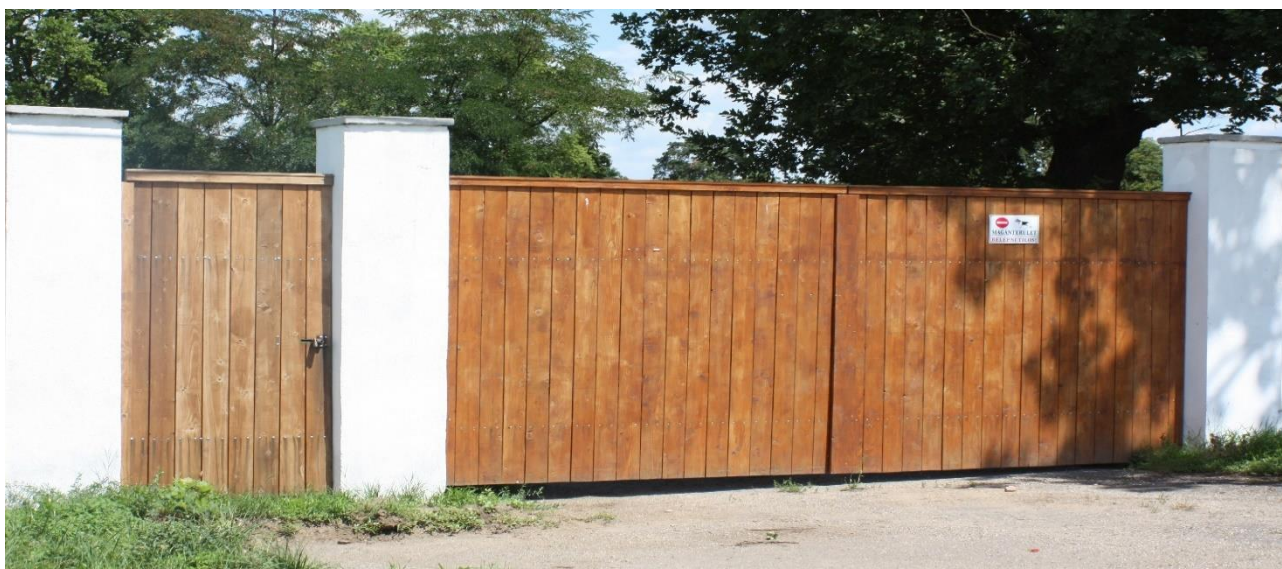
A településen a tömör, falazott, vakolt, színezett, épülethez illeszkedő kerítések jellemzők az utcavonalon, ahol a kerítésekkel harmonizáló tömör vagy áttört fém kapuk vagy lábazatos fa kapuk vannak. A további telekhatárokon áttört kerítések jellemzők.

Kerülendők az áttört náddal bevont kerítések és az előgyártott palenels kerítések, amennyiben meglévő betonkerítések vannak, azokat pasztellszínekkel célszerű lefesteni, hogy jobban illeszkedjenek környezetükhöz.

Előkertés beépítéseknél az áttört fa és fém kerítések használata javasolt.

A településen az utcavonalas beépítéseknel a tömör kerítések használata javasolt tömör fa vagy fém kapukkal. A kerítéseket a hozzá tartozó épülettel harmonizáló módon ajánlott kialakítani. Az előkertes beépítéseknel az áttört kerítés ajánlott.

KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részük együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településeken a hátsó területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet: az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép, nád, természetes pala tetőhéjalás **javasolt**.

Kerülendő a településképi szempontból káros hullámpala és fémlemez fedés. Kerüljük ugyanazon tetőfelületen különböző fedési anyag használatát. A képek nem a településen készültek.

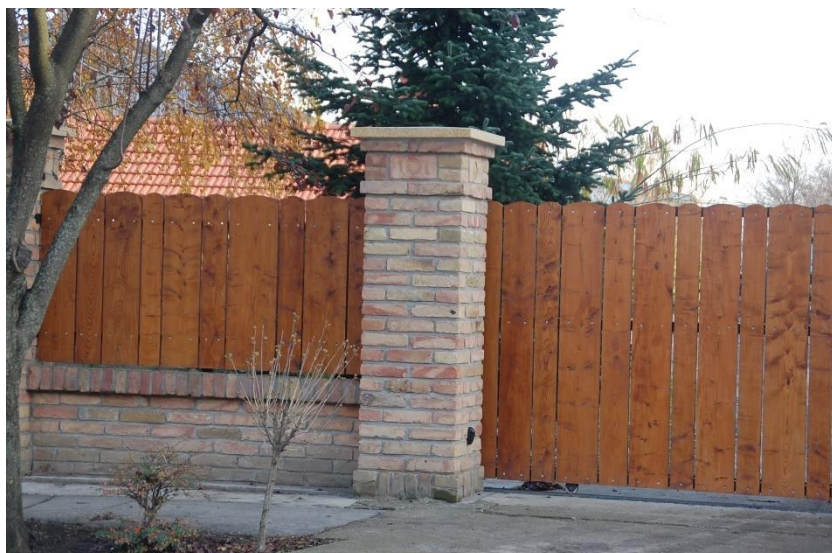

AJTÓK, ABLAKOK

Az ajtók az ablakkal megegyező színben, tömören készítenődök. A kerítések vonalában álló kapukat a kerítéssel megegyezően, illetve azzal harmonizáló módon javasolt megvalósítani.

Ajtókra, kapukra jó példák láthatók.

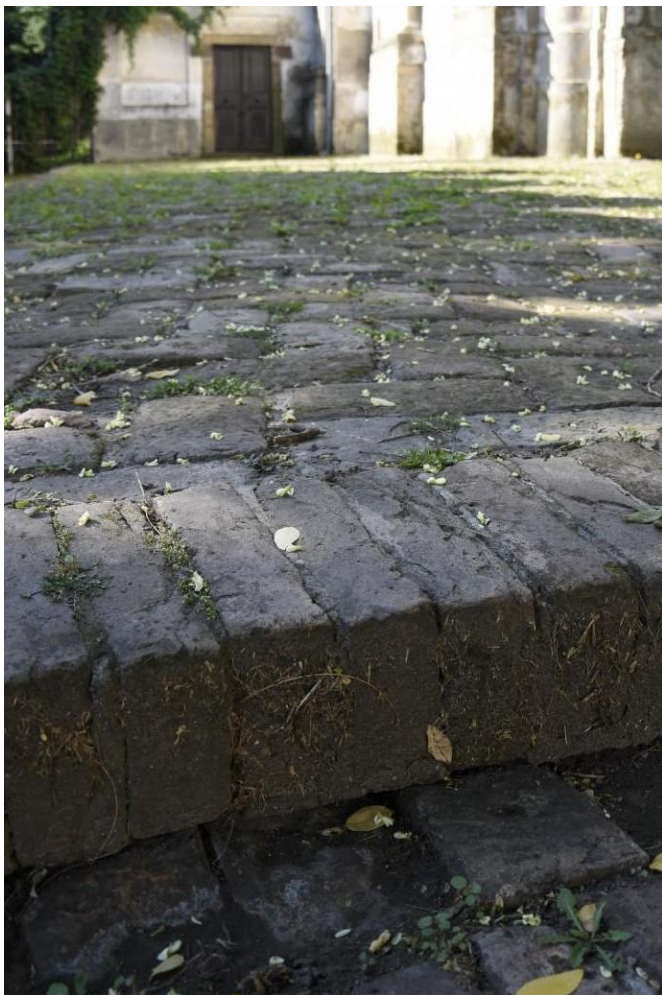

Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a külső tokos, fehér műanyag redőny kerülendő.

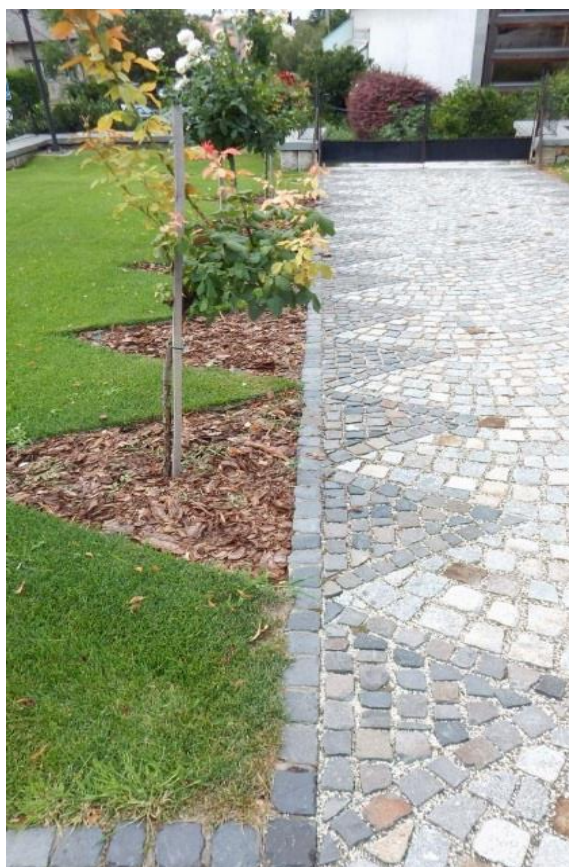
Ablakokra jó példák:

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

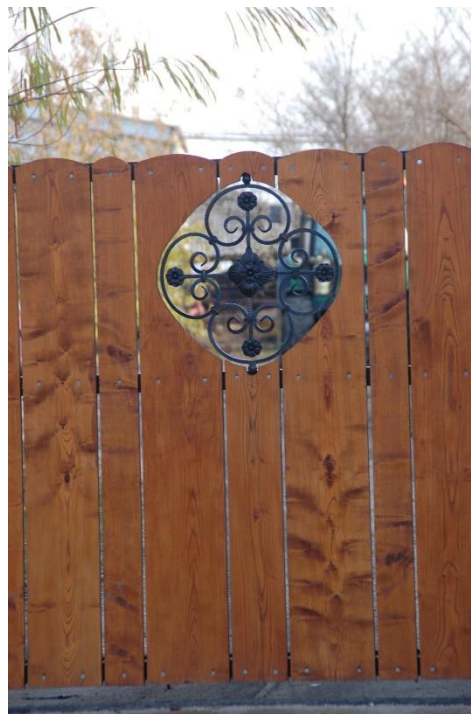
HOMLOKZATKÉPZÉS

A településen a népi mesterek által használt homlokzatképzésre számos példát találni. Ezen épületek utcai homlokzatai két hosszanti elrendezésű fa ablakkal rendelkeznek, általában az oromzatos falak díszítő párkánnyal ellátottak, valamint a nyeregtető egyik oldala a beépített tornácra továbbfutó. Az ablakok árnyékolását javasolt zsalúágterrel megoldani, kerülendő a műanyag redőnytokos ablakok használata.

RÉSZLETEK

A település sík vidékén népi hagyományokra visszatekintő építészeti részletek találhatók. A nyeregtetős épületek utcafrontja gyakran oromfallal, kiemelt párkánnyal, a tornáca továbbfutó tetővel, díszítő homlokzatvakolattal és két hosszanti ablakkal kialakított. Az épületekhez tartozó kerítések díszítettége is gyakori, melyeknél fontos, hogy az épülettel harmonizálóan legyenek. Az oromfalaknál gyakori a füstlyukak megléte és a díszítő fa borítás.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása a településkarakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház-felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla vagy zsalugáter kialakítása **javasolt**.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

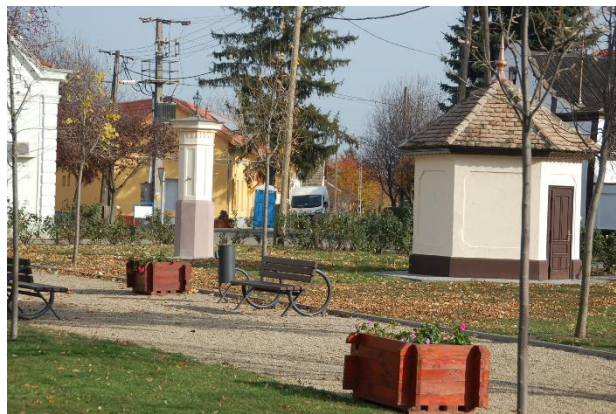
A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

UTCÁK, TEREK

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak néhol előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A település gondozott előkertjei a településkép meghatározó elemei.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégek elhelyezése **javasolt**.

A színes, nagyméretű molinók **kerülendők**.

A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek, **gondozásra javasoltak**.

A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

MAROSLELE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

HONLAP CÍM: www.maroslele.hu

E-MAIL CÍM: marosleleph@vnet.hu

CÍM: 6921 Maroslele, Szabadság tér 1.

TELEFON: +36 62 256 033

POLGÁRMESTER: Dr. Martonosi György Sándor

FŐPÍTÉS: Farkas István

FŐÉPÍTÉS E-MAIL CÍME: maroslele@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Bujáki Bence, Csongrádyné Dinnyés Magdolna

SZÖVEG: Körösi Emese Edit, Cs. Dinnyés Magdolna, Bodnár Emőke

FOTÓ: Farkas István, Sárdi A. Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Bujáki Bence

Budapest, 2017. december 14.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!